„Recunoscând deplinătatea competenței exclusive a Preasfintei voastre Biserici Ruse...”

0211532 MOCKBA

Πρ. Αρ. 3629
31. 08 1992

'Αριθμ. Πρωτ. 1203

Μακαριώτατε καί 'Αγιώτατε Πατριάρχα Μόσχας καί πάσης Ρωσσίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ καί περιπόθητε ἀδελφέ καί συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε 'Αλέξιε, τήν 'Υμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερηδίστα προσαγορεύομεν.

Εἰς ἀπάντησιν πρός σχετικά τηλεγράφημα καί γράμμα τῆς 'Υμετέρας λίαν ἡμῖν ἀγαπητῆς καί περισπουδάστου Μακαριότητος, ἐπί τοῦ ἀνακύψαντος προβλήματος ἐν τῇ καθ' 'Υμᾶς ἀδελφῇ 'Αγιωτάτῃ 'Εκκλησίᾳ τῆς Ρωσσίας, ὅπερ πρόβλημα ὡδήγησε τήν 'Ιεράν Σύνοδον αὐτῆς ὅπως προβῇ, δι' οὓς οἶδεν αὐτη λόγους, εἰς τήν καθαίρεσιν τοῦ ἄχρι πρό τινος ἐκ τῶν τά πρῶτα φερόντων Συνοδικοῦ μέλους αὐτῆς Μητροπολίτου Κιέβου κυρίου Φιλαρέτου, ἐπιθυμοῦμεν ἵνα γνωρίσωμεν τῇ 'Υμετέρᾳ 'Αγάπῃ ἀδελφικῶς ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς 'Αγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη 'Εκκλησία ἀναγνωρίζουσα εἰς τό ἀκέραιον τήν ἐπί τοῦ θέματος ἀποκλειστικήν ἁρμοδιότητα τῆς ὑφ' 'Υμᾶς 'Αγιωτάτης 'Εκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἀποδέχεται τά Συνοδικῶς ἀποφασισθέντα περί τοῦ ἐν λόγῳ, μή ἐπιθυμοῦσα τό παράπαν ἵνα παρέξῃ οἱανδήτινα δυσχέρειαν εἰς τήν καθ' 'Υμᾶς ἀδελφήν 'Εκκλησίαν.

'Εν τῷ πνεύματι ἀκριβῶς τούτῳ εἴχομεν ἀποστείλει πρότριτα καί τούς δύο ἀδελφούς 'Ιερώτατον Μητροπολίτην Περγάμου κύριον 'Ιωάννην καί Θεοφιλέστατον 'Επίσκοπον Σκοπέλου κύριον Ναναηλ, κατόπιν τῆς γενομένης ἐπισκέψεως εἰς ἡμᾶς τοῦ ἐν λόγῳ καθαιρεθέντος, ἐπί τῷ σκοπῷ ὅπως ἐκ τοῦ σύνεγγυς πληροφορηθῶμεν τά διατρέξαντα ἐκ πρώτης χειρός καί πρός ἀποφυγήν πάσης ἐν προκειμένῳ παρερμηνείας. 'Ως ἐκ τούτου ὀφείλομεν νά παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐλυπήθημεν μεγάλως διά τήν οὐχί φιλάδελφον ὑποδοχήν τῶν ἐν λόγῳ ἀντιπροσώπων ἡμῶν, πρᾶγμα ὅπερ ἀσφαλῶς ὀφείλεται εἰς πλήρη παρεξήγησιν τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν.

'Επί δέ τούτοις περιπτυσσόμενοι τήν 'Υμετέραν Μακαριότητα φιλήματι ἁγίῳ, διατελοῦμεν μετ' ἀναλλοιώτου ἐν Κυρίῳ ἀδελφικῆς ἀγάπης.

Ἐν Βόλῳ τῇ 6ῃ Αὐγούστου ης'
τῆς 'Υμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος
ἀγαπητός ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Κυνουρίας Χρυσόστομος

Articole al protodiaconului Konstantin Markovici, lector la Academia de Teologie Ortodoxă din Sankt Petersburg și membru al Comitetului inter-sinodal al Bisericii Ortodoxe Ruse

I

În Declarația Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse (**http://www.patriarchia.ru/db/text/5283708.html** denumită în continuare Declarația Sfântului Sinod) din 15 octombrie 2018, cu privire la încercarea Patriarhiei de Constantinopol de a pune mâna pe teritoriul canonic al Bisericii Ortodoxe Ruse, se aduce un citat din scrisoarea Sanctității Sale Bartolomeu, Patriarhul Constantinopolului, din 26 august 1992, adresată Sanctității Sale Patriarhului Alexei drept răspuns la informațiile furnizate despre actul judiciar din 11 iunie 1992 al Sinodului Arhieresc al Patriarhiei Moscovei cu privire la destituirea Mitropolitului Filaret Denisenko al Kievului. Originalul scrisorii este păstrat în arhiva Departamentului pentru Relații Externe Bisericești al Patriarhiei Moscovei și este o dovadă importantă a acțiunii neîntemeiate din punct de vedere canonic și juridic a Sfântului Sinod al Patriarhiei Constantinopolului din 11 octombrie 2018 privind acceptarea în comuniune a fostului Mitropolit Filaret (Denisenko), destituit și anatemizat, și recunoașterea validității canonice a „hirotoniilor" săvârșite de el și de adepții săi în calitate de membri ai abolitei „Patriarhii de la Kiev".

Patriarhul Batolomeu a afirmat în repetate rânduri că sarcina cea mai importantă a slujirii sale este de a apăra întâietatea scaunului patriarhal al Constantinopolului printre ceilalți Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe Locale și privilegiile unice ale Patriarhiei Constantinopolului asociate cu această întâietate. Prin acest concept se subînțelege dreptul de a interveni și soluționa tulburările dogmatice, ce țin de învățătura de credință, care apar în celelalte Biserici Ortodoxe Locale, și dreptul unilateral de a acorda statutul de autocefalie Bisericilor Ortodoxe Locale nou întemeiate. Mai mult, în opinia Patriarhiei Constantinopolului, numai ea are dreptul să organizeze și să conducă comunitățile ortodoxe din „diaspora", adică în acele țări care nu fac parte din spațiul de responsabilitate canonică stabilită a celorlalte Biserici Ortodoxe Locale. Conform acestei opinii, sub jurisdicția directă a Patriarhiei Constantinopolului ar trebui să fie întreaga lume, cu excepția unui număr limitat de țări, asupra cărora se extinde jurisdicția altor Biserici Ortodoxe Locale. Însă jurisdicția instanței Patriarhiei Constantinopolului se extinde și asupra lor, deoarece ei îi aparține „puterea judiciară în întreaga Biserică (δικαιώματα δικαστικά έν τη καθόλου Έκκλισία)" (1). Patriarhia Moscovei contestă această teorie și consideră privilegiile Patriarhului Constantinopolului ca fiind „inexistente". „Aceste pretenții, în forma în care sunt realizate în prezent de Patriarhul Constantinopolului, nu s-au bucurat niciodată de sprijinul plinătății Bisericii Ortodoxe" (Declarația Sfântului Sinod).

II

Problema conținutului drepturilor de apel și judiciare al Patriarhului Constantinopolului este una dintre cele mai controversate din dreptul canonic. Disputa este cauzată, printre altele, de diferențe în interpretarea unui număr de canoane (3, 5 Sard.; 9, 17, 28, sin. IV ec.; 36 Trul.). Au fost scrise cărți și articole științifice pe această temă. Se pot purta discuții interminabile, aducând o mulțime de argumente și exemple „pro" și „contra" din istoria Bisericii, disputând validitatea fiecăreia dintre aceste dovezi. Este, fără îndoială, o problemă importantă pentru dezbaterile științifice teologice și juridice bisericești. Dar, în contextul problemei schismei ucrainene, disputa cu privire la faptul dacă Patriarhul Bartolomeu a avut sau nu dreptul să accepte apelul fostului Mitropolit Filaret nu are sens, deoarece nu a existat niciun proces de apel în cazul lui Filaret nici în octombrie 2018, nici în alt moment.

Scopul acestui articol este de a arăta **inconsecvența absolută** a acțiunilor Patriarhului Bartolomeu cu

sfintele canoane ale Bisericii, chiar și în interpretarea cu care acestea sunt prezentate în teoria privilegiilor extra-jurisdicționale (2), care presupune că Patriarhul Constantinopolului are cu adevărat dreptul „**de a primi cereri (de apel) din partea unor ierarhi și clerici din toate Bisericile Autocefale**” (Comunicat al Sfântului și Sfințitului Sinod al Patriarhiei Ecumenice din 11 octombrie 2018 **https://ec-patr.org/nakoinothen-gias-kai-er-s-synodoy-11-okt-2018/)**.

Documentul de arhivă ne oferă o temelie convingătoare pentru a afirma că subiectul apelului lui Filaret a fost, în esență, clasat de Patriarhul Bartolomeu încă din 1992, când a scris: „Ca răspuns la telegrama și scrisoarea corespunzătoare a Preafericirii Voastre preaiubite și preastimate cu privire la problema care a apărut în cadrul Preasfintei Voastre Surori – Biserica Rusă, și care a determinat Sfântul ei Sinod, din motive cunoscute de el, să-l destituie pe domnul Filaret, care a fost până de curând membru de frunte al Sinodului și Mitropolit al Kievului, dorim să informăm în mod fratern dragostea Voastră că Sfânta și Marea noastră Biserică a lui Hristos, recunoscând plenitudinea competenței exclusive în acest sens a Preasfintei Voastre Biserici Ruse, acceptă decizia sinodală cu privire la cele de mai sus, nedorind să creeze vreo dificultate Bisericii Voastre Surori”. Deși judecata unui arhiereu, chiar și a celui mai în vârstă, este o problemă internă a fiecărei Biserici Locale, Sanctitatea Sa Patriarhul Alexei al II-lea a trimis înștiințări oficiale cu privire la actul judiciar al Sinodului Arhieresc către Patriarhul Bartolomeu și Patriarhii Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului, precum și către alți Întâistătători ai Bisericilor Ortodoxe Locale. În Epistola Circulară a Patriarhilor Răsăriteni (1848) se menționează că există un obicei potrivit căruia Patriarhii Alexandriei, Antiohiei și Ierusalimului, „când apar probleme extraordinare și încurcate” „îi scriu Patriarhului Constantinopolului”, adresându-i-se „pentru ajutor frățesc”, dar „această înţelegere frăţească în credinţa creştină nu este dobândită prin înrobirea Bisericilor lui Dumnezeu” (Cap. 14). Împreună cu înștiințarea din partea Patriarhiei Moscovei, Patriarhul Bartolomeu a primit în același timp cererea de apel de la Mitropolitul Filaret, care era deja destituit (3). Mai mult, după destituirea sa Filaret a sosit personal pentru o audiență la Patriarhul Bartolomeu, lucru pe care acesta din urmă îl aduce la cunoștință în scrisoarea sa. Înainte de a declara în numele Sfintei și Marii Biserici a lui Hristos despre acordul cu privire la decizia Sinodului de la Moscova și recunoașterea plenitudinii competenței exclusive a Bisericii Ruse, Patriarhul Bartolomeu a trimis la Kiev pe Mitropolitul Pergamului Ioan Ziziulas, un teolog de frunte și un ierarh înțelepțit de experiență, și pe Episcopul Vsevolod Kolomâyțev-Maydansky, un ierarh al „Bisericii Ortodoxe Ucrainene din SUA” aflate în jurisdicția Patriarhiei Constantinopolului. Prin urmare, decizia sa de a consimți la destituirea lui Filaret a fost cântărită și bine gândită.

III

Primele hotărâri cu privire la procedura curții de apel sunt cuprinse în canoanele Sinodului local din Antiohia, asociat în mod tradițional cu „Catedrala sfințirii” Domus Aurea – grandioasa bazilică construită în Antiohia (6 ianuarie 341).

Potrivit acestor canoane, un cleric care a fost condamnat de episcopul său are dreptul să facă apel la Sinodul episcopilor Mitropoliei, unde „prezentându-se, s-ar apăra şi, convingând sinodul, ar primi altă sentinţă” (canonul 6). Episcopului sau clericului care a fost caterisit de un sinod de episcopi, i se cuvine „a se adresa sinodului mai mare al episcopilor, şi dreptatea ce socoteşte că o are să o supună mai multor episcopi, şi să aştepte de la dânşii cercetarea şi sentinţa” (canonul 12). Decizia unanimă a sinodului episcopilor din eparhie nu poate face obiectul recursului (canonul 15). Sinoadele episcopilor prezidate de Mitropolit trebuie să se țină de două ori pe an și la acestea toate cauzele de judecată să fie soluționate în comun (canonul 20).

În anul 343, în orașul Sardica (actuala Sofia, Bulgaria) a avut loc un Sinod local care a reunit episcopii

Imperiului de Apus. S-a propus inițial să se convoace acolo un Sinod Ecumenic, dar episcopii din Orient, infectați de erezia arianismului, s-au dat deoparte și au convocat un sinod la Filipopoli. Acesta este motivul pentru care canoanele Sinodului îl menționează pe episcopul Iuliu al Romei, dar „cele hotărâte referitor la Papa trebuie atribuite și Patriarhului Constantinopolului, deoarece în diferite canoane i se acordă și lui aceeași onoare în toate ca și lui Papa" (Teodor Balsamon – interpretarea la cel de-al 3-lea Canon al Sinodului de la Sardica). În canoanele 3, 4, 5 și 14, părinții de la Sinod au formulat procedura canonică de apel care a fost aplicată în cazurile de caterisire a episcopilor și a altor clerici de către sinoadele din provincii. Episcopul sau clericul caterisit de sinod avea dreptul să facă apel la Episcopul Romei și să-i prezinte dovezi ale nevinovăției sale. Papei i s-a dat dreptul de a face **o primă evaluare** a dreptății sentinței: „Iar dacă Episcopul Romei ar socoti că pentru cunoaşterea pricinii episcopului ajunge şi sentinţa dată mai înainte împotriva episcopului, să facă ceea ce s-ar părea preaînţeleptului său sfat că este bine" (canonul 5). „Iar de nu s-ar putea dovedi că pricina lui (a celui învinuit – nota tr.) este de acest fel, încât să fie nevoie de a doua judecată,**atunci cele o dată judecate să nu se mai desfacă şi cele făcute să rămână întărite** " (canonul 3). Dacă însă Episcopul Romei „ar socoti că este cu dreptate a se cerceta din nou pricina lui şi va crede de cuviinţă, să scrie episcopilorînvecinaţi cu eparhia, ca aceştia să cerceteze totul cu de-amănuntul şi cu temeinicie, şi să aducă sentinţă în chestiune, potrivit fidelităţii adevărului" (canonul 5). Cu alte cuvinte, la socotința Episcopului Romei, cazul este returnat pentru a fi reexaminat de același Sinod care a pronunțat verdictul inițial, dar, de data aceasta, într-o formă extinsă. Papa avea dreptul să numească membri suplimentari la Sinod dintre episcopii eparhiilor învecinate, precum și dreptul de a-și trimite proprii legați din rândul prezbiterilor Romei. În 1992, Patriarhul Bartolomeu a recunoscut legitimitatea caterisirii lui Filaret și nu a considerat necesar să dea curs oficial apelului său, prin urmare, a recunoscut că acest caz nu mai avea nevoie de o revizuire.

În plus, canonul 4 al Sinodului de la Sardica prevede că, dacă episcopul caterisit intenționează să-și exercite dreptul de apel, scaunul său trebuie să rămână vacant până la finalizarea definitivă a procedurii aferente cazului său. După cum se știe, Sanctiatea Sa Patriarhul Barotlomeu a recunoscut alegerea în calitate de Întâistătător al Bisericii Ortodoxe Ucrainene canonice a Preafericitului Părinte Vladimir Sabodan, Mitropolitul Kievului și al Întregii Ucraine, iar în 2014 a Preafericitului Părinte Mitropolit Onufrie Berezovsky. Acest fapt, precum și faptul că Patriarhul Bartolomeu nu a considerat necesar să dea curs oficial apelului lui Filaret, mărturisește că la acea vreme Patriarhul Constantinopolului a recunoscut că acest caz al lui Filaret nu avea nevoie de o a doua evaluare.

IV

Părinții Sinodului IV Ecumenic, la cea de-a cincisprezecea sesiune (31 octombrie 451), au adoptat douăzeci și opt de canoane, dintre care două – și anume canoanele 9 și 17 – definesc ordinea generală a procedurilor de apel pentru Biserica din partea de Răsărit a Imperiului. Canonul 9 spune: „Dacă vreun cleric are pricină (vreun litigiu) cu alt cleric, să nu lase pe episcopul său propriu şi să alerge la judecătorii lumeşti, ci mai întâi să se cerceteze treaba (chestiunea, cauza) de către episcopul său propriu sau, cu învoirea aceluiaşi episcop, de către aceia pe care i-ar voi amândouă părţile să se întocmească (stabilească) cele ale dreptăţii (să se facă judecata). Iar dacă cineva ar purcede (proceda)împotriva acestora, să se supună cercetărilor(pedepselor) canonice. Iar dacă vreun cleric are pricină (litigiu) cu episcopul său propriu sau şi cu un alt episcop, să se judece de către sinodul eparhiei (mitropoliei). Iar dacă un episcop sau cleric ar avea neînţelegere cu mitropolitul aceleiaşi eparhii (mitropolii), să fie luat (solicitat judecător) exarhul diecezei (τόν 'έξαρχον τής διοικήσεως) sau scaunul împărăteştei cetăţi a Constantinopolului şi de către acesta să se judece". Cel de-al 17-lea canon, care se referă la disputele teritoriale dintre episcopi, reiterează această hotărâre: „Iar dacă cineva s-ar

nedreptăţi de către mitropolitul său propriu, să se judece de către exarhul diecezei sau de către scaunul Constantinopolului, după cum s-a zis mai înainte”. Așa cum canoanele Sinodului de la Sardica îi confereau Episcopului Romei dreptul unic de a primi apeluri, dar nu și a pronunța hotărârea definitivă cu privire la acestea, tot așa și canoanele calcedoniene acordă Patriarhului Constantinopolului dreptul de a primi apeluri în vederea examinării, dar nu-i conferă dreptul personal de a judeca. Toate cauzele judiciare erau examinate la sinodele episcopilor sub președinția fie a Mitropolitului, fie a exarhului diecezei, adică a Patriarhului, Primatul. Cu titlul de „ἔξαρχος τής διοικήσεωςος τής ανατολικής διοικήσεως” („exarh al diecezei răsăritene”) a fost numit Arhiepiscopul Domnos al Antiohiei (4). Sinodul de la Calcedon a legalizat practica examinării cauzelor judiciare, inclusiv a celor de apel, la „sinoadele endemice” (σύνοδος 'ενδημοῦσα, sinod permanent). (A se vedea: Faptele Sinodului IV Ecumenic despre Fotie al Tirului și Eustatie de Berit (Beirut) **https://azbyka.ru/otechnik/pravila/dejanija-vselenskikh-soborov-tom4/1_1_8**). Eminentul istoric german al dreptului canonic Karl Joseph Von Hefele a comentat astfel ultima frază a celui de-al 9-lea canon calcedonian: „Partea enigmatică a canonului nostru poate fi explicată în sensul următor: în Constantinopol au existat întotdeauna mulți episcopi din cele mai diferite locuri care au venit acolo pentru a-și soluționa disputele în fața judecății împăratului. Acesta din urmă a transmis adesea cazurile lor pentru a fi examinate de Episcopul Constantinopolului, care, împreună cu episcopii din diferite provincii care se aflau acolo (permanent) (ἐνδημοῦντες), convocau σύνοδος ενδημούσα (sinoade permanente)” (5).

Într-adevăr, σύνοδος 'ενδημοῦσα aflat sub președinția Patriarhului Constantinopolulu, ca organ ca organ al jurisprudenței ecleziastice, avea jurisdicție extrateritorială și accepta pentru judecată litigiile episcopilor și ale clericilor din diferite părți ale Imperiului de Răsărit. În perioada post-iconoclastă, sinoadele endemice au înlocuit practic Sinoadele Ecumenice care, din cauza împrejurărilor istorice bine cunoscute, au devenit imposibil de convocat în forma lor anterioară. Potrivit renumitului istoric grec al dreptului canonic Spiridon Troianos, „cu timpul, σύνοδος 'ενδημοῦσα își extinde jurisdicția chiar și la treburile altor Patriarhii și nu numai la Patriarhia Constantinopolului. Astfel, pe lângă mitropoliți, arhiepiscopi și oficiali patriarhali de rang înalt, la aceste sinoade au participat adesea și alte persoane: mitropoliți din alte patriarhii și chiar Patriarhi, dacă aceștia se aflau în capitală. Un alt factor care a contribuit la extinderea drepturilor acestor sinoade a fost că, după invaziile arabilor, mulți episcopi din teritoriile Patriarhiilor din Răsărit, care fuseseră ocupate de invadatori, nu au putut să-și ocupe scaunele și locuiau la Constantinopol. Cel de-al 18-lea Canon al Sinodului V-VI Ecumenic, abordând această situație, a permis absența „temporară” a acestor episcopi din Bisericile lor. Desigur, în cazuri individuale, când un număr mare de episcopi din alte Patriarhii au participat la sinod, nu a fost ușor să se determine dacă a fost un σύνοδος 'ενδημοῦσα obișnuit sau dacă a avut caracterul unui sinod extraordinar. În orice caz, având în vedere aceste împrejurări, nu este dificil să găsim o explicație de ce sinoadele endemice au luat locul Sinoadelor Ecumenice ca organism suprem de conducere al Bisericii” (6). Tocmai datorită faptului că la sinoadele endemice au fost invitați să participe Întâistătători și episcopi din alte Patriarhii, precum și datorită apropierii lor de împărat, ale cărui legi și puteri se extindeau pe scară largă la sferele vieții bisericești, în perioada bizantină târzie aceste întruniri reprezentau vocea întregii Biserici a Imperiului. Dar în vremea noastră, Sinodul Patriarhiei Constantinopolului reprezintă doar Biserica sa locală. La lucrările sale nu sunt invitați episcopi sau reprezentanți ai altor Biserici Locale, prin urmare, jurisdicția sa nu se poate extinde dincolo de granițele Patriarhiei Constantinopolului. „Pornind de la principiul contemporan al autocefaliei”, scrie Mitropolitul Ioan Ziziulas, „Biserica Ortodoxă din fiecare țară este condusă de propriul sinod, fără nici o intervenție din partea oricărei alte Biserici...” (7). Prin urmare, o „analogie” echivalentă a σύνοδος 'ενδημοῦσα din perioada bizantină târzie ar putea fi considerate întrunirile Întâistătătorilor și ale ierarhilor Bisericilor Ortodoxe Locale în formatul unei Conferințe Panortodoxe (Πανορθόδοξη Διάσκεψη) sub președinția Patriarhului Constantinopolului, dacă acestea ar avea loc în mod regulat. În acest sens, trebuie amintit că, în mai 2005, Patriarhul Bartolomeu a convocat un Sinod Panortodox la Istanbul cu privire la demiterea Patriarhului Irineu al Ierusalimului. Ar fi destul de logic să analizăm în același format cazul ierarhului care, înainte de destituirea sa, a fost întâiul mitropolit într-una dintre cele mai mari țări

ortodoxe din lume.

V

Biserica Ortodoxă Rusă neagă validitatea canonică a hirotoniilor și a altor taine săvârșite de Filaret, precum și a adepților săi din fosta „Patriarhie de la Kiev”, care alcătuiesc majoritatea „episcopatului” și a „clerului” așa-numitei Biserici Ortodoxe a Ucrainei, precum și a conducătorului acesteia, „mitropolitul” Epifanie, fiind ghidată de logica practicii judiciare a Sinoadelor Arhierești de la Moscova din anii 1992 și 1997. Filaret a fost caterisit și lipsit de arhierie, iar ulterior a fost anatemizat. Prin urmare, nici urmașii săi nu pot fi recunoscuți ca fiind învredniciți de harul preoției. Biserica poate schimba sau revoca hotărârile judecătorești asupra schismaticilor, fiind ghidată de principiul iconomiei (pogorământului) numai în cazul pocăinței și reconcilierii lor. Însă un astfel de drept aparține doar Sinodului Arhieresc al acelei Biserici Locale din care s-a desprins comunitatea schismatică: „În privinţa celor ce au fost excomunicaţi (afurisiţi)de către episcopii din fiecare eparhie (mitropolie)... să se ţină rânduiala cea după canonul care hotărăşte că cei scoşi (izgoniţi, afurisiţi) de către unii să nu se primească de către alţii” (5 Sin. I ec.; a se vedea și 32 apostolic și 6 Antioh.). „Sinodul Bisericii din Constantinopol nu are drepturi canonice de a anula hotărârile judecătorești luate de Sinodul Arhieresc al Bisericii Ortodoxe Ruse”, se menționează în Declarația Sfântului Sinod citată mai sus. În realitate, Sinodul din Constantinopol nu și-a făcut griji nici măcar să declare „anularea” acestor sentințe. Sinodul le-a ignorat ca pe ceva lipsit de orice semnificație, considerând drept motiv suficient pentru „restabilirea” schismaticilor doar faptul că aceștia au ajuns în schismă „nu din motive dogmatice”. Schisma „din motive dogmatice” se numește erezie. Nici Filaret și nici adepții săi nu au fost acuzați de erezie de către Patriarhia Moscovei. Dar oare activitatea schismatică agresivă pe care „Patriarhia de la Kiev” a desfășurat-o nu numai în Ucraina, Rusia și Republica Moldova, adică în limitele canonice ale Bisericii Ortodoxe Ruse, ci și, în momente diferite, în granițele altor Biserici Locale – Greacă, Sârbă, Bulgară – nu reprezintă un păcat grav și o crimă împotriva unității Bisericii lui Hristos?

Patriarhia Constantinopolului declară că scopul tuturor acțiunilor sale în Ucraina este depășirea schismei și realizarea unității bisericești. În realitate, însă, acestea au condus doar la o intensificare a contradicțiilor religioase. Până în 2018, schisma a avut un caracter preponderent regional. Dar acum a apărut o divizare între Bisericile Ortodoxe Locale și în cadrul unora dintre ele. Acțiunile întreprinse de Constantinopol nu numai că sunt în contradicție cu principiile canonice pe care de-a lungul secolelor este zidită viața Bisericii, dar și contrazic în mod clar obiectivul declarat de „vindecare a schismei”. În primul rând, Patriarhul Bartolomeu a ales un stil dictatorial în raport cu Întâistătătorul și cu arhiereii Bisericii Ortodoxe Ucrainene canonice, ignorând complet opiniile, convingerile, punctele de vedere și voința lor. În al doilea rând, Patriarhul i-a forțat pe episcopii canonici, contrar conștiinței lor pastorale și creștine, să intre în comuniune ecleziastică și să se unească într-o nouă „Biserică locală” cu acei pe care acești episcopi îi consideră pe bună dreptate schismatici și impostori nepocăiți, care nu au harul preoției. Iar această atitudine se bazează pe deciziile judiciare ale Sinodului Arhieresc din cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse, a căror forță juridică a fost certificată oficial chiar de Patriarhul Bartolomeu, iar această certificare nu a fost revocată niciodată.

VI

În concluzie, trebuie să formulăm câteva teze scurte care reies din cele de mai sus.

1. Pe baza canoanelor 3 și 5 ale Sinodului de la Sardica, acordul confirmat documentar cu privire la decizia Sinodului Arhieresc al Patriarhiei Moscovei și refuzul de a da curs procedurii de apel în cazul lui Filaret ar trebui considerate drept confirmare oficială a procesului judiciar privind depunerea și

caterisirea lui Filaret. Dacă Patriarhul Bartolomeu în 2018 a decis să recunoască hotărârea sa personală ca fiind eronată, atunci, conform acelorași canoane, ar fi trebuit să îndemne Sinodul Arhieresc al Patriarhiei Moscovei să organizeze un nou proces în acest caz și să-și numească, dacă ar fi dorit, proprii reprezentanți pentru a participa la acest Sinod, sau să convoace un Sinod Panortodox într-un format similar cu cel în care acesta a fost convocat în cazul Patriarhului Irineu.

2. Patriarhul Constantinopolului, așa cum a fost declarat în Comunicatul din 11 noiembrie 2018, se bucură de prerogativele canonice ale „Patriarhului Constantinopolului de a accepta petițiile ierarhilor și altor clerici de la toate Bisericile Autocefale" în baza canoanelor 9 și 17 de la Sinodul IV Ecumenic. Dar o hotărâre judecătorească asupra cazurilor de apel poate fi pronunțată numai de un sinod care are jurisdicția corespunzătoare, prezidat de Patriarh. În perioada bizantină, un astfel de sinod era σύνοδος 'ενδημοῦσα, jurisdicția sa a fost recunoscută pe întreg teritoriul imperiului și a fost ratificată de puterea imperială. Jurisdicția Sfântului Sinod de astăzi al Patriarhiei Constantinopolului nu se extinde la alte Biserici Locale. În plus, procesul de apel este imposibil fără prezența și depunerea mărturiilor de către judecătorii anteriori care au pronunțat sentința de vinovăție și fără acordul lor cu o nouă decizie a Întâistătătprului acelei Biserici Locale de care aparține cel care a fost condamnat.

3. Actele judiciare ale Sinoadelor Arhierești din 1992 și 1997 continuă să-și păstreze puterea juridică, deoarece nu au fost niciodată anulate în mod legal. Patriarhul Bartolomeu a încercat să forțeze ierarhia Bisericii Ortodoxe Ucrainene canonice să intre în comuniune cu schismaticii care nu au hirotonii și taine valabile din punct de vedere canonic. Prin urmare, aceste acțiuni sunt pe bună dreptate calificate ca fiind într-o contradicție grosolană cu sfintele canoane ale Bisericii și contrare conștiinței creștine.

Într-una din scrisorile sale către Mitropolitul Anastasie al Salonicului, Sfântul Leon cel Mare i-a vădit pe episcopii care îi conduceau pe frații lor în felul următor: „Cei care „caută ale lor, nu ale lui Iisus Hristos" (Filipeni 2, 21)... găsesc plăcere în a conduce cu aroganță și nu în a se consulta cu supușii (**consulere subditis placet**); sunt umflați de propria mândrie, de aceea lucrurile care au fost stabilite pentru a păstra unanimitatea (adică principiul primatului) servește acum discordiei" (Ep. XIV. I. PL. 54.I Col. 669). Chiar și atunci când vine vorba de relația dintre primul (primus) episcop și episcopii care îi sunt direct subordonați prin jurisdicție, această relație ar trebui să fie construită pe baza respectului frățesc pentru drepturile ierarhice, demnitate și libertate. Pe aceasta se întemeiază principiul sobornicității. Cu atât mai mult delicatețea și respectul reciproc pentru drepturile ierarhice ar trebui să definească relațiile reciproce dintre ierarhii care nu sunt legați între ei de jurisdicție.

În organizarea actuală a Bisericii Universale, care este o comunitate de Biserici Ortodoxe Autocefale Locale, primatul Patriarhiei Constantinopolului ar putea fi recunoscut nu numai ca un primat titular în cinste, dar și ca primat moral al autorității bazat pe respectul firesc pentru vechea tradiție canonică a Bisericii și istoria de 1700 de ani a Scaunului patriarhal din cetatea construită de marele împărat cel întocmai cu Apostolii. Ar putea, dacă această autoritate și respect nu ar fi subminate chiar de actualul Întâistătător al Constantinopolului.

---

1. Φωτιαδης Εμμανουήλ. «Έξ Άφορμής ένος Άρθρου» Ορφοδοξία. 23. Αθήναι, 1948. 216.

2. Informații detaliate despre teoria privilegiilor extra-jurisdicționale ale Patriarhului Constantinopolului sunt prezentate în articolul: Alexander G. Dragas. The Constantinople and Moscow Divide. Troitsky and Photiades on the Extra-Jurisdictional Rights of the Ecumenical Patriarchate.Φεολογία τ. 884 (2017). 135-190.
https://www.academia.edu/36576195/The_Constantinople_and_Moscow_Divide_Troitsky_and_Photiades_on_the...

3. Potrivit Episcopului Macarie de Hristupol, în prezent Arhiepiscop al Australiei, în perioada 1992-2018 Filaret a trimis Patriarhului Bartolomeu șase solicitări de apel (**https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2561256-episkop-makarios-hristopolskij-pomicnik-patriarha-va...**.

4. Actul al 14-lea al Sinodului IV Ecumenic. J. D. Mansi. Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio v.7 1762 p. 347.

5. Hefele Charles Joseph. A History of the Councils of the Church, from the Original Documents. Vol III Edinbourg 1883 p. 396.

6. Spiros Troianos. Patriarchal and Synodical Acts of the Tenth and Eleventh Centuries. Culegere. The History of Byzantine and Eastern Canon Law to 1500 Washington 2012. p. 164.

7. Ioan Ziziulas, Mitropolitul Pergamului. Being as Communion. VII. I.
https://predanie.ru/book/121626-bytie-kak-obschenie/#/toc43

O sursă: https://mospat.ru/ro/articles/87853/